QORTI TAL-APPELL

IMHALLFIN

S.T.O. PRIM IMĦALLEF SILVIO CAMILLERI
ONOR. IMĦALLEF TONIO MALLIA
ONOR. IMĦALLEF JOSEPH AZZOPARDI

Seduta ta' nhar il-Ġimgħa 30 ta' Settembru 2016

Numru 11

Rikors Numru 617/15 MCH

C. & F. Building Contractors Limited

v.

Siegfried Generics (Malta) Ltd (C34110)

Il-Qorti:

Rat ir-rikors li ressqet is-socjeta` attrici fil-25 ta' Gunju, 2015, li jaqra hekk:

> "1. Illi bejn il-partijiet kien hemm kuntratt ta' appalt u permezz ta' liema l-attrici giet inkarigata mill-intimati tezegwixxi diversi xogholijiet fil-proprjeta tas-socjeta intimata;
>
> "2. Illi l-attrici ezegwiet ix-xogholijiet kif rikjesti mill-intimata bid-diligenza kollha mehtiega minnha u *in buona fede*;
>
> "3. Illi matul il-kors tax-xogholijiet l-intimata ghamlet pagamenti akkont tal-prezz finali li gie pattwit bejn il-partijiet izda ghad fadlilha thallas lill-attrici s-somma bilancjali ta' sebgha u sittin elf, tlett mija u tmenin ewro

u erbgha u sebghin centezmu (€67,380.74) rapprezentanti bilanc ta' prezz ta' xogholijiet u materjali fornuti skond l-istess kuntratt suriferit u dan kif jirrizulta mir-rendikont anness u mmarkat bhala Dokument 'A';

“4. IIIi nonostante illi x-xogholijiet tlestew u gew konsenjati lill-intimata, li accettathom, l-intimata qieghda tirrifjuta minghajr ragunijiet validi li thallas lill-attrici l-bilanc premess u cioe s-somma suriferita ta' €67,380.74, bl-imghaxjiet mill-gurnata tal-konsenja sad-data tal-pagament effettiv;

“5. Illi minkejja l-fatt illi l-intimati gew interpellati ghall-hlas kemm-il darba bil-miktub, hija baqghet inadempjenti;

“6. Illi ghalhekk kellha ssir din il-kawza.

“Ghaldaqstant jghidu l-intimati in vista tal-fatti kif brevement premessi f'dan ir-rikors u in vista ta' dawk il-fatti kollha li jistghu jirrizultaw waqt is-smigh tal-kawza, ghaliex ma ghandhiex din il-Qorti:

“1. Tikkundanna lill-konvenuta thallas l-ammont ta' sebgha u sittin elf, tlett mija u tmenin ewro u erbgha u sebghin centezmu (€67,380.74) jew somma verjuri li din l-Onorabbli Qorti joghgobha tillikwida okkorrendo bl-opera ta' periti nominandi, rappresentanti bilanc ta' prezz ta' appalt u xogholijiet u materjal imwettqa u kkonsenjati lill-konvenuti fuq talba taghhom kif premess f'dan ir-rikors guramentat u dan prevja kull dikjarazzjoni ohra opportuna;

“Bl-ispejjez u bl-imghaxijiet dovuti skond il-ligi kontra l-intimati li hi, fil-persuna tar-rappresentanti giuridici taghha ingunta minn issa in subizzjoni u b'rizerva ta' kull azzjoni ulterjuri spettanti skont il-ligi u naxxjenti mill-fatti brevement indikati f'dan ir-rikors.”

Rat ir-risposta ġuramentata tas-soċjetà konvenuta li in forza tagħha eċċepiet illi:

“Illi t-talbiet rikorrenti huma infondati fil-fatt u fid-dritt u ghandhom jigu respinti bl-ispejjez kontra l-istess ghas-segwenti ragunijiet:

“1. Li in linea preliminari, tigi umilment eccepita n-nuqqas ta' gurisdizzjoni ta' din l-Onorabbli Qorti sabiex tisma' u tiddeciedi dwar it-talbiet rikorrenti, stante li l-artikolu 12 tal-ftehim iffirmat bejn il-partijiet tal-1 ta' Novembru 2011 jistipola li "This Agreement shall be governed according to Swiss law. The contractual language shall be English. The place of jurisdiction shall be Zofingen (Switzer/and)," kif jidher mill-kopja tal-kuntratt originali kif emendat permezz tal-kuntratt iffirmat fil-31 ta' Awwissu 2012, annessa u mmarkata Dok. SML1.

> “2. Li minghajr pregudizzju ghas-suespost izda wkoII in linea preliminari, tigi umilment eccepita n-nullita tar-rikors guramentat odjern ai termini tal-artikolu 789(1)(c) u (d) tal-Kodici ta' Organizzazzjoni u Procedura Civili, Kap. 12 tal-Ligijiet ta' Malta, stante Ii r-rikorrenti, filwaqt Ii ghamlet riferenza ghal '... rendikont anness u mmarkat bhala Dokument A’ fit-tielet (3) premessa, ma annetietx id-Dokument 'A' imsemmi flimkien mar-rikors guramentat taghha, u dan bi pregudizzju ghall-esponenti Ii tpoggiet f'pozizzjoni ta' zvantagg fiI-mod kif tirrispondi ghat-talbiet rikorrenti.
>
> “3. Li minghajr pregudizzju ghas-suespost izda wkoII preliminarjament, jigi umilment eccepit Ii I-kumpanija esponenti giet skorrettement imharrka, stante Ii biddlet isimha ghal Siegfried Malta Limited fis-17 ta' Frar 2012 kif jidher mic-certifikat anness u mmarkat Dok. SML2.
>
> “4. Li, minghajr pregudizzju ghas-suespost u in subordinazzjoni ghall-istess, fil-mertu, l-ebda ammont ma huwa dovut mill-esponenti stante li l-appalt miftiehem bejn il-partijiet ma giex ezegwit skont l-arti u s-sengha mir-rikorrenti, kif ukoll ghaliex ir-rikorrenti giet soggetta ghal late delivery penalty minhabba l-ezegwiment tardiv tal-obbligi kuntrattwali assunti minnha, inkluz spejjez ohra inkorsi mill-esponenti b'rizultat tal-ezegwiment mhux skont l-arti u s-sengha u tardiv da parti tar-rikorrenti.
>
> “5. B'rizerva ghal eccezzjonijiet ohra permessibbli skont il-ligi.”

Rat is-sentenza preliminari li tat il-Prim’Awla tal-Qorti Ċivili fl-10 ta’ Diċembru, 2015, li in forza tagħha caħdet l-ewwel eccezzjoni tas-soċjetà konvenuta (dik ta’ nuqqas ta’ ġurisdizzjoni), bl-ispejjeż riservati għall-ġudizzju finali;

Dik il-Qorti tat is-sentenza tagħha wara li għamlet is-segwenti konsiderazzjonijiet:

> “L-eccezzjoni tas-socjeta konenuta issib l-origini taghha minn klawsola 12 tal-ftehim ta’ appalt bejn il-kontendenti datat 1 ta’ Novembru 2011 Dok. SML1 a fol. 12 et seq. tal-process. Dan l-artikolu jghid hekk:
>
>> “This Agreement shall be governed according to Swiss law. The contractual language shall be English. The place of jurisdiction shall be Zofingen (Switzerland).

"Il-klawsola 12 hi pjuttost cara. Mhux biss il-ligi li tapplika ghal ftehim (proper law) hi l-ligi Svizzera, hemm stipulat ukoll illi l –gurisdizzjoni (forum) hi Zofingen fl-Isvizzera. Ghalkemm din il-parti tal-klawsola ma ghandhiex dicitura felici pero l-intenzjoni hi cara mill-istess titolu tal-klawsola li jqassam l-artikolu fi tnejn 'applicable law and language/Court.

"Hija sinifikattiva, errudita u studjata s-sentenza ta' din il-Qorti diversament preseduta fl-ismijiet **Middlesea Insurance plc pro et noe vs Bianchi & Co. (1916) Ltd** (PA 27/02/2014) li dahlet funditus fil-principju dwar jekk klawsola gurisdizzjonali tizradikax ghal kollox u bla eccezzjoni l-gurisdizzjoni ta' dawn il-Qrati.

"Bla dubju l-kawza tirrigwarda zewg kumpaniji registrati f'Malta rigwardanti kuntratt ta' appalt ta' xoghlijiet li kellhom jigu ezegwiti f'Malta u fejn it-talba hi ghal hlas ta' bilanc ta' prezz tal-appalt u l-eccezzjoni fil-mertu hi dwar il-kwalita jew nuqqas ta' kwalita fl-esekuzzjoni ta' dan l-appalt. Dawn il-fatturi zgur jaghmlu l-gurisdizzjoni tal-Qrati Maltin aktar idonea u prattika biex jinstemghu u jigu evalwati l-provi senjatament meta fost il-kondizzjonijet kemm dawk konnessi ma' permessi relatati ma' entitajiet Maltin bhal Awtorita tal-Ippjanar u kif intqal diga l-eccezzjoni ta' nuqqas fl-esekuzzjoni tal-appalt hi marbuta intrisikament mas-sit fejn saru x-xoghljiet, cioe f'Malta.

"L-artikolu 742(1) jirradika l-gurisdizzjoni tal-Qrati Maltin bil-fatt li z-zewg kumpaniji jinsabu registrati f'Malta u l-post ta' esekuzzjoni hu f'Malta kif ukoll il-hlas ghal appalt kellu jsir f'Malta.

"Il-Qorti tirrefera ghas-segwenti brani mis-sentenza msemmija aktar il-fuq li ccaraw il-kwistjoni dwar eccezzjoni simili.

> "Izda ghalkemm kien hemm xi ftit kazijiet fejn l-ezistenza ta' klawsola bhal dik wasslet biex il-Qorti qisitha bhala wahda tassattiva li tnehhi l-gurisdizzjoni taghha[1], il-bicca l-kbira tad-decizjonijiet huma fis-sens li l-Qrati Maltin ghandhom kull jedd li jezercitaw diskrezzjoni jekk iwarrbux il-gurisdizzjoni taghhom taht is-sahha ta' klawsola bhal dik[2]. Dan il-hsieb jaqbel sewwa ma' dak li tipprovdi espressament il-ligi taghna llum, u l-fehma l-izjed accettata hija li klawsola bhal dik ma tistax titfisser bhala li tezawtora ghal kollox u minn qabel il-gurisdizzjoni tal-Qorti li mqarr tistharreg il-kwistjoni[3], u fejn, ikkunsidrati ccirkostanzi, jkun jidher li l-partijiet tassew riedu din il-klawsola".
> (Vol. XXIV P I p 1067);

[1] Ara, per ezempju, Kumm. 6.10.1959 fil-kawza fl-ismijiet "Lucia noe vs Borg" (Kollez.Vol: XLIII.iii.870)

[2] Ara, per ezempju, App. Civ. 9.12.1935 fil-kawza fl-ismijiet "Frendo vs Naudi et "(Kollez. Vol: XXIX.i.1317)

[3] Ara, per ezempju, Kumm. 23.6.1994 GMA fil-kawza fl-ismijiet "John Bonello noe et vs John Ripard noe et" (konfermata fl-Appell imma ghal ragunijiet ohrajn fis-7.10.1997)

> "Fis-sentenza "PL Edoardo Frendo noe -vs- Dottor Roberto Naudi et noe", Appell, 9 ta' Dicembru 1935 (Vol. XXIX P I p 1317), ittiehdet il-veduta prattika illi :
>
> "allavolja jkun hemm klawsola f'dak is-sens, il-Qrati taghna ghandhom gurisdizzjoni meta tkun kwistjoni ta' atti ta' avarea, jew ta' verifiki ta' danni li ma tistax issir hlief hawn Malta; jew almenu ma tistax issir quddiem it-tribunal ta' barra ahjar, u b'anqas spejjez, u f'anqas zmien milli quddiem it-Tribunal taghna." Ara wkoll flistess sens decizjonijiet a Vol. XVII P II p 33; Vol. XXIII P III p 484; "Gerald Bartoli noe –vs-Emanuel Mathioudes noe", Appell Kummercjali, 29 ta' Lulju 1970);

> "Hu minnu li hafna mill-kawzi jirrigwardaw kwistjonijiet ta' avarija fil-kamp marittimu izda l-Qorti tqis li l-principju hu applikabbli b'mod estiz ghal kull vertenza. F'dawn ic-cirkostanzi l-Qorti tqis li l-fattispecie tal-kaz jitolbu li jkunu l-Qrati Maltin li jiddeciedu l-kwistjoni u salv il-kwistjoni tal-'proper law' imsemmija fil-klawsola din il-Qorti tqis li ghandha tiddeciedi l-kawza hi."

Rat ir-rikors tal-appell tas-soċjetà konvenuta li in forza tiegħu, għar-raġunijiet minnha premessi, talbet illi din il-Qorti jogħġobha tħassar, tirrevoka u tannulla s-sentenza appellata mogħtija mill-Onorabbli Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fl-10 ta' Diċembru 2015 fil-kawża fl-ismijiet premessi, tilqa' l-ewwel eċċezzjoni tal-kumpannija intimata appellanti u tiddikjara li l-Onorabbli Prim'Awla tal-Qorti Ċivili ma għandhiex ġurisdizzjoni sabiex tisma' u tiddeċiedi t-talbiet tal-kumpannija rikorrenti appellata fil-kawża fl-ismijiet premessi, bl-ispejjeż taż-żewg istanzi kontra l-kumpannija rikorrenti appellata.

Rat ir-risposta tas-soċjetà attriċi li in forza tagħha, għar-raġunijiet minnha premessi, talbet sabiex din il-Qorti tiddisponi mill-appell imressaq mis-soċjetà appellanti billi tiċħad l-istess u tikkonferma s-sentenza perliminari tal-Onorabbli Prim'Awla tal-Qorti Ċivili ta' nhar l-10

ta' Diċembru, 2015 *in toto*, bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi a karigu tas-soċjetà appellanti.

Semgħet lid-difensuri tal-partijiet;

Rat l-atti kollha tal-kawża u d-dokumenti esebiti;

Ikkonsidrat:

Illi din hi kawża fejn is-soċjetà attriċi qed titlob il-ħlas tal-bilanċ ta' prezz ta' appalt imwettaq fuq inkarigu tal-konvenut. In linea preliminari, is-soċjeta` konvenuta issollevat in-nuqqas ta' ġurisdizzjoni ta' dawn il-qrati peress illi, skont il-ftehim li wassal għall-appalt, il-ftehim hu suġġett għal-liġi tal-Isvizzera u "*the place of jurisdiction shall be Zofingen (Switzerland)*", L-ewwel Qorti caħdet din l-eċċezzjoni wara li qieset illi l-fattispecie tal-kaz "*jitolbu li jkunu l-qrati Maltin li jiddeciedu l-kwistjoni*".

Is-soċjeta` konvenuta appellat mis-sentenza u tissottometti li l-ftehim jorbot lill-partijiet – *pacta sunt servanda* – u f'kull każ, ikun aktar utili li l-meritu jiġi diskuss fil-qorti fi Svizzera.

Din il-Qorti tara li għandha tikkonferma s-sentenza tal-ewwel Qorti. Huwa veru li fil-ftehim bejn il-partijiet hemm klawzola ta' ġurisdizzjoni ta'

pajjiż esteru, u li dawn il-klawżoli għandhom jingħataw l-importanza tagħhom, pero`, il-qrati tagħna dejjem żammew id-dritt li jasserixxu l-ġurisdizzjoni tagħhom f'każ li jqisu li l-qrati Maltin huma l-forum l-aktar konvenjenti biex jisma' l-każ. Dan il-punt ġie diskuss u deċiż dan l-aħħar mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fil-kawża "**Middlesea Insurance plc. v. Bianchi & Co. (1916) Ltd**", deċiża fis-27 ta' Frar, 2014, fejn saru dawn l-osservazzjonijiet

> "Illi dwar il-kwistjoni tal-inkompetenza tal-Qrati ordinarji minhabba deroga mahluqa minn klawsola ta' gurisdizzjoni, il-ligi tal-Procedura tistabbilixxi li l-fatt wahdu li jkun hemm Qorti ohra barranija li jkollha gurisdizzjoni konkorrenti ma jeskludix minn qabel il-gurisdizzjoni tal-Qrati Maltin[4] Jidher li dak l-artikolu japplika fejn ikun hemm diga' kawza dwar l-istess haga jew konnessa maghha li qieghda tinstema' minn Qorti barranija. Jekk ma jkunx hemm kawza bhal dik diga` mibdija, jidher li s-setgha li Qorti Maltija tqis u tisma' l-kawza tiddependi mill-kriterji li normalment isejsu l-gurisdizzjoni tal-Qrati Maltin skont l-artikolu 742(1) tal-Kap 12.
>
> "Izda kif gie osservat minn din il-Qorti kif diversament presjeduta fil-kaz fl-ismijiet "***Peter Arrigo noe v Dr. Chris Cilia et. noe"*** **(PA(JRM)** - dec. fil-11 ta' Dicembru 2003).
>
> > *"Sa minn zmien ilu, il-Qrati taghna taw gharfien lill-klawsoli gurisdizzjonali, u dan l-izjed taht is-sahha tal-principju tal-liberta' kuntrattwali tal-partijiet u l-iehor li pacta sunt servanda, u jigifieri li jekk parti tkun intrabtet b'patt li kwistjoni kellha titresssaq quddiem qorti jew tribunal partikolari, dik ir-rabta ma setghetx tintesa jew titwarrab jekk mhux bi qbil bejn kulhadd[5]."*
>
> "Izda ghalkemm kien hemm xi ftit kazijiet fejn l-ezistenza ta' klawsola bhal dik wasslet biex il-Qorti qisitha bhala wahda tassattiva li tnehhi l-gurisdizzjoni taghha[6], il-bicca l-kbira tad-decizjonijiet huma fis-sens li l-Qrati Maltin ghandhom kull jedd li jezercitaw diskrezzjoni jekk iwarrbux

[4] Art. 742(2) Kap.12

[5] 3Ara, per ezempju, P.A. **12.3.1954** fil-kawza fl-ismijiet "***Tonna Barthet vs Pace noe"*** Kollez. Vol: **XXXVIII.iii.653**)

[6] 4Ara, per ezempju, Kumm. **6.10.1959** fil-kawza fl-ismijiet "***Lucia noe vs Borg"*** (Kollez.Vol: **XLIII.iii.870**)

il- gurisdizzjoni taghhom taht is-sahha ta' klawsola bhal dik[7]. Dan il-hsieb jaqbel sewwa ma' dak li tipprovdi espressament il-ligi taghna llum, u l-fehma l-izjed accettata hija li klawsola bhal dik ma tistax titfisser bhala li tezawtora ghal kollox u minn qabel il-gurisdizzjoni tal-Qorti li mqarr tistharreg il-kwistjoni[8], u fejn, ikkunsidrati c-cirkostanzi, jkun jidher li l-partijiet tassew riedu din il-klawsola". (**Vol. XXIV P I p 1067**);

"Fis-sentenza "***PL Edoardo Frendo noe -vs- Dottor Roberto Naudi et noe***", Appell, 9 ta' Dicembru 1935 (Vol. XXIX P I p 1317), ittiehdet il-veduta prattika illi:

> *"allavolja jkun hemm klawsola f'dak is-sens, il-Qrati taghna ghandhom gurisdizzjoni meta tkun kwistjoni ta' atti ta' avarea, jew ta' verifiki ta' danni li ma tistax issir hlief hawn Malta; jew almenu ma tistax issir quddiem it-tribunal ta' barra ahjar, u b'anqas spejjez, u f'anqas zmien milli quddiem it-Tribunal taghna.*" Ara wkoll fl-istess sens decizjonijiet a **Vol. XVII P II p 33; Vol. XXIII P III p 484; "Gerald Bartoli noe –vs- Emanuel Mathioudes noe"**, Appell Kummercjali, 29 ta' Lulju 1970);

Kif din il-Qorti kif diversament presjeduta irriteniet: "*Dan il-kriterju nsibuh abbraccjat f'bosta gurisdizzjonijiet ohra. Anzi dawn spiss imorru oltre l-aspett singolari tal-verifika tad-danni. Jitqiesu fatturi bhal konnessjoni diretta, reali u sostanzjali mal-pajjiz ta' l-iskarikazzjoni billi l-provi jistghu jigu rakkolti u stabbiliti ahjar, il-fatt tat-trapass taz-zmien, dubji dwar il-motivi tal-parti li teccepixxi n-nuqqas tal-gurisdizzjoni, l-ispejjez involuti u l-kwalita` ta' gustizzja fil-pajjiz xelt. Ara, fost ohrajn, "**The Adolph Warski**", 1976; "**The El Awria**" 1980, "**The Pia Veste**", 1984. "Materja bhal din hi mhollija fid-diskrezzjoni tal-gudikant adit mill-kaz" ("**Joseph Felice Pace noe v Godwin Abela noe"**- P.A. (PS) - dec. fit-28 ta' April 2003.*

"**Fil-kaz Ingliz, *The Eleftheria,*** (1970)[9] citat minn *Cheshire and North* fil-ktieb "*Private International Law*"[10] il-principji li huma applikati minn Qorti Ingliza rinfaccjata b'talba mill-vettural ghas-soprasessjoni minhabba "*exclusive jurisdiction clause*" huma:

> "..(2)*The discretion (to stay) should be exercised by granting a stay unless a strong cause is shown for nt doing so.(3)The burden of proving such strong cause is on the plaintiff.(4)In exercising its discretion the court should take into account all the circumstances of the particular case.(5)In particular, but without prejudice to (4), the following matters:-(a) in what country the evidence on the issues of*

[7] 5Ara, per ezempju, App. Civ. **9.12.1935** fil-kawza fl-ismijiet "***Frendo vs Naudi et*** "(Kollez. Vol: **XXIX.i.1317**)
[8] Ara, per ezempju, Kumm. **23.6.1994** GMA fil-kawza fl-ismijiet "***John Bonello noe et vs John Ripard noe et"*** (konfermata fl-Appell imma ghal ragunijiet ohrajn fis-**7.10.1997**)
[9] P.100
[10] 10th ed. p.114

fact is situated,or more readily available , and the effect of that on the relative convenience and expense of trial as between the English and foreign courts.(b)Whether the law of the foreign court applies and , if so, whether it differs from English Law in any material respects(c) With what country either party is connected and how closely.(d) Whether the defendants genuinely desire trial in the foreign country or are only seeking procedural advantages. (e) Whether the plaintiffs would be prejudiced by having to sue in a foreign court because they would be (i) depriced of security for their claim; (ii) be unable to enforce any judgment obtained; (iii) be faced with a time bar not applicable in England, or (iv) for political, racial , religious or other reasons be unlikely to get a fair trial."

"Il-Qrati taghna stabbilew linja ta' principji gwida li huma kompatibbli mal-principji enuncjati fl-*The Eleftheria* fuq citat.

"Hekk ad ezempju, johrog mir-ragunament tal-Imhallef A. Parnis fis-6 ta' Lulju 1911 fil-kawza "**Giovanni Pace –vs- Gennaro Civitelli noe**":-

"*La Corte come presieduta ritiene che quella clausola nel commercio marittimo deve essere attesa quando colla stessa non venisse recato un grave pregiudizio al caricatore o ricevitore nel senso che il rinviarlo innanzi al tribunale del compartimento al quale appartiene il vapore lo metterebbe nella impossibilita` di proseguire la causa, e quando per la natura delle circostanze per le prove da essere addottati, l'esercizio dell'azione in queste Isole importerebbe economia di spese e non sarebbe pregiudizievole alla difesa per parte del vapore e dei suoi proprietari. In altri termini la clausola escludente la competenza del tribunale e` soggetta ad eccezioni, avuto riguardo alla circostanza ed avuto riguardo al fine pel quale quella clausola e` stata introdotta."*

"Illi kif gie ritenut fil-kawza **"*Dr. Michael Scriha nomine vs Il Pamento Limited*"** (P.A. RCP. 9 ta' Jannar 2001) l-gurisprudenza *nostrali* hija konsistenti u tipprovdi, kif inghad *inter alia* fis-sentenza **"John Galdes nomine vs Joseph Bowman nomine"** (K. F. 21 ta' Gunju 1993) li :-

"Illi skont l-evoluzzjoni fid-dottrina li temani mill-gurisprudenza lokali jidher li tali kwalsoli bhal dik iccitata 'supra' huma legalment validi pero' m'humiex assoluti dejjem. Di fatti f'numru ta' kazi l-Qrati irritenew li nonostante tali klawsola, xorta ghandom gurisdizzjoni in kwantu u limitatament ghal kostatazzjoni tan-nuqqas jew tal-hsara rriporatata fil-merkanzija de quo".

"Illi dan isir peress li meta trid issir konstatazzjoni tal-kwalita' tal-merkanzija, l-allegata mankanza jew difetti li setgha fiha, jew dwar nuqqasijiet dwar l-istess merkanzija, il-Qrati taghna konsistentement irritenew illi meta l-istess merkanzija tinsab hawn Malta, id-determinazzjoni tad-domicilju reali, fejn trid issir l-ezami tal-istess merkanzija, huwa dejjem Malta, minhabba li jekk tali verifiki jsiru f'post iehor, fejn ovvjament ma hemmx tali merkanzija, dan issir hafna aktar difficli jekk mhux impossibbli. **("*Robert Bonello nomine vs Agostina Mifsud et nomine*". -** K. S.S. 30 ta' April 1993- XXX D. iii. 373.-

"***Micallef et nomine vs Chev. Mifsud et nomine.*** **-** A.C. 26 ta' Ottubru 1991).

"Illi tal-istess portata huma s-sentenzi ***"Negoziante Andrea Gatt vs Negoziante Gustavo Gollcher*"** (K. 14 ta' Novembru 1916 - XIII. iii. 484) fejn inghad illi *"il domicilio reale e' quello determinato dal luogo della scaricazione della merce trattandosi di una contestazione riguardo la mancanza della merce o la deficienza del peso di essa, fatti che possono solo accettarsi alla scaricazione, ed innanzi al tribunale del luogo di scaricazione che tali questioni possono agevolamente svolgersi e defenirsi".*

"Illi kien ghalhekk u fuq dawn il-principji li l-Qorti fil-kawza ***Prokuratur Legali Edoardo Frendo vs Dottor Roberto Naudi et nomine*"** (A. K. 9 ta' Dicembru 1935 - XXIX E. i. 1317) sostniet li, *nonostante* il-klawsola dwar gurisdizzjoni esklussiva ta' Qorti estera, din il-Qorti xorta ghandha gurisidizzjoni li tisma' l-kaz, jekk dan ikun iktar kompattibbli ghad-determinazzjoni tal-pendenza, u iktar facli li tali kwistjoni tigi ezaminata b'mod iktar prattiku, kemm ghaliex l-ogggetti jkunu hawn Malta, u kemm ghaliex tali sentenza tkun tista' tigi esegwita hawn Malta. Fil-kaz imsemmi, fil-fatt kien jittratta dwar konsenja ta' injam, li l-konvenut sostna li kienet ta' kwalita' inferjuri, u peress li tali merkanzija kienet Malta, mela allura l-istess Qorti kkonfermat il-gurisdizzjoni taghha. **("Galea vs Hammer" -** XX.iii.32; - **"Pace vs Civitelli" -** XXI. iii. 71; **"Thomas vs Angeland" -** K. 20 ta' Jannar 1975); **"P.L. Edoardo Frendo vs Dr. Robert Naudi" -** A.C. 9 ta' Dicembru1935.

"Izda kull kaz ghandu il-fattispecje partikolari tieghu u d-diskrizzjoni finali hija dejjem tal-Qorti. Sta ghalhekk ghall-attur li jikkonvinci lill-Qorti ghaliex huwa ghazel li jissorvola l-klawsola gurisdizzjonali fil-polza."

F'dan il-każ, kif sewwa osservat l-ewwel Qorti, il-kawża tirrigwarda żewġ kumpaniji reġistrati hawn Malta, u ftehim ta' appalt li kellu jiġi esegwit, kif fil-fatt sar, hawn Malta. Waħda mill-eċċezzjonijiet fil-meritu tas-soċjetà konvenuta hija li l-appalt ma ġiex eżegwit skont l-arti u s-sengħa, li timplika li jridu jsiru kostattazzjonijiet fil-fond hawn Malta, kostattazzjonijiet ta' natura teknika, bil-Qorti, forsi, jkollha tirrikorri għall-ħatra ta' perit tekniku. Għalkemm il-ftehim hu soġġett għal-ligi tal-Isvizzera, darba li l-bini sar Malta, l-istess bini jkun soġġett ukoll għal-

liġijiet ta' Malta, speċjalment dawk inteżi għat-tħaris tas-saħħa pubblika. Huwa ċar, għalhekk, li huwa aktar kompatibbli għad-determinazzjoni tal-pendenza, li l-każ jinstema' Malta. Il-verifika tax-xogħol u tal-allegat nuqqasijiet ma tistax issir ħlief hawn Malta, u din iċ-ċirkostanza timpinġi manifestament favur il-ġurisdizzjoni tal-qrati Maltin.

Is-soċjetà konvenuta tgħid li d-dokumentazzjoni u l-fatturi jinstabu kollha ġewwa Zofingen, l-Isvizzera, pero`, dawn jistgħu faċilment jiġu trasmessi lejn Malta bi spiża minima. Tgħid ukoll li x-xhieda rilevanti jinsabu ġewwa l-Isvizzera. Apparti l-fatt li llum wieħed jista' jieħu x-xhieda ta' persuna li tinsab barra minn Malta b'mezzi elettroniċi, bħal *skype*, li l-bini ta' dawn il-qrati hu attrezzat għalih, l-iskomdu li xhud jista' jbati jekk ikollu ta' bilfors jinġieb Malta, huwa zgħir maqbul maċ-ċirkostanzi li l-appalt ġie esegwit u jrid jiġi eżaminat *in situ* hawn Malta.

Il-kwistjoni kuntrattwali relatata ma' allegat *late delivery* tista', forsi, tiġi mistħarrġa f'kull pajjiż, pero`, din il-Qorti ma tarax li għandha tispezza s-smiegħ tal-kawża, u darba li parti importanti tal-kawża teħtieġ smiegħ hawn Malta, il-każ kollu hu desiderabbli li jibqa' jinstema' hawn Malta.

Il-fatt li l-*proper law of contract* tista' tkun il-liġi Svizzera, ma jwassalx għall-konsegwenza li l-qrati li jisimgħu l-każ iridu bil-fors ikunu tal-istess

pajjiż esteru – ara l-kummenti ta' din il-Qorti f'dan is-sens fil-kawża "**Maltrad (Holdings) Ltd. v. Coll**", deċiża fis-27 ta' Marzu, 2015.

Issa, fi stadju inoltrat tal-appell, is-soċjeta` konvenuta għamlet referenza għall-konvenzjoni Europea tal-1968 (il-*Brussels Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters*), magħrufa komunement bħala l-Brussels I, u għall-hekk imsejħa *Lugano Convention*, iffirmata fl-1988, li tirrifletti l-ewwel konvenzjoni, iżda testendiha għan-Norveġja, l-Izlanda u l-Izvizzera. Skont din l-aħħar konvenzjoni, li hi applikabbli għall-każ, meta f'kuntratt ikun miftiehem bejn il-partijiet liema pajjiż għandu jiddetermina tilwima bejn l-istess partijiet, huma l-qrati ta' dak l-istat li jkollhom ġurisdizzjoni esklussiva biex tisma' dik it-tilwima.

Din il-Qorti, pero`, tqis li, f'dan il-każ, ir-regola msemmija ma tistax tiġi attwata.

Skont l-istess konvenzjoni, il-qorti ta' dak l-istat fejn il-konvenut ikun deher ("*enters an appearance*"), ikollha f'kull każ ġurisdizzjoni, u dan sakemm ma jkunx deher biss ("*solely*") biex jikkontesta l-ġurisdizzjoni tal-Qorti. F'dan il-każ, is-soċjetà konvenuta dehret quddiem il-qorti u ikkontestat mhux biss il-ġurisdizzjoni tal-istess qorti, iżda ressqet eċċezzjonijiet fil-meritu. B'dan il-mod, hi issottomettiet ruħha għall-

ġurisdizzjoni tal-qrati Maltin. Meta dehret fil-qorti, ma illimitatx ruħha biex tikkontesta l-ġurisdizzjoni tal-qorti, iżda daħlet fil-meritu tal-kwistjoni, ikkontrastat dak sottomess mis-soċjetà attriċi, u issottomettiet għall-ġurisdizzjoni tal-qorti Maltija dwar il-meritu.

Għaldaqstant, għar-raġunijiet premessi, tiddisponi mill-appell tas-soċjetà konvenuta billi tiċħad l-istess u tikkonferma s-sentenza appellata tal-ewwel Qorti.

L-ispejjeż marbuta ma' dan l-inċident, inkluż dawk in prim istanza, jitħallsu mis-socjetà konvenuta Siegfried Generics (Malta) Limited.

L-atti qed jiġu rinvjati lill-ewwel Qorti għall-kontinwazzjoni.

Silvio Camilleri Prim Imħallef	Tonio Mallia Imħallef	Joseph Azzopardi Imħallef

Deputat Reġistratur
df/mb